

KUNST

K

Anti-automaten van Lawrence Malstaf

Lightness: lichtgewicht materialen en stevige constructies

Workshop kooldruk

Hedendaagse technieken op Textielbiënnale

Gery Bouw past nieuwe glastechniek toe

Traditie & innovatie

www.kunstenaarsmateriaal.nl

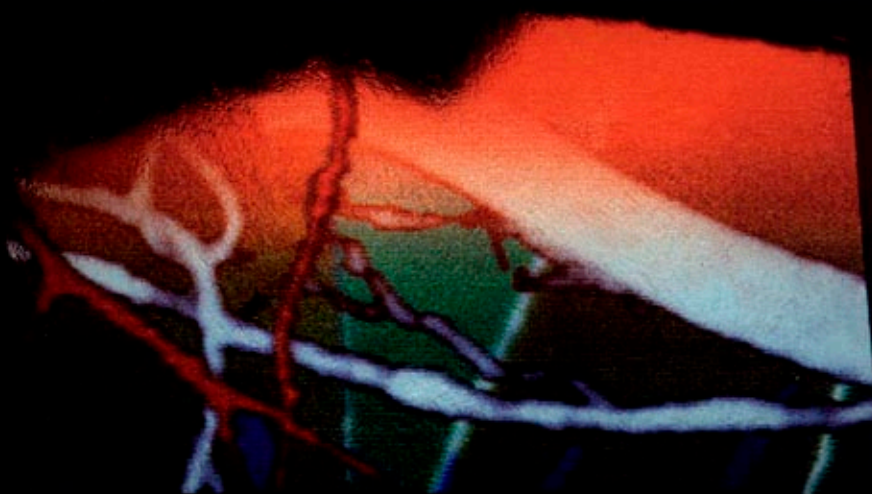
70.

De sobere aula van het Bestuursgebouw van de Universiteit Maastricht moest worden opgewaardeerd. Er kwam een pitch, die gewonnen werd door kunstenaar Gery Bouw. Wat volgt, is een hedendaagse, kleurrijke variant op glas-in-loodramen, waarbij gebruik wordt gemaakt van een nieuwe glas-techniek.

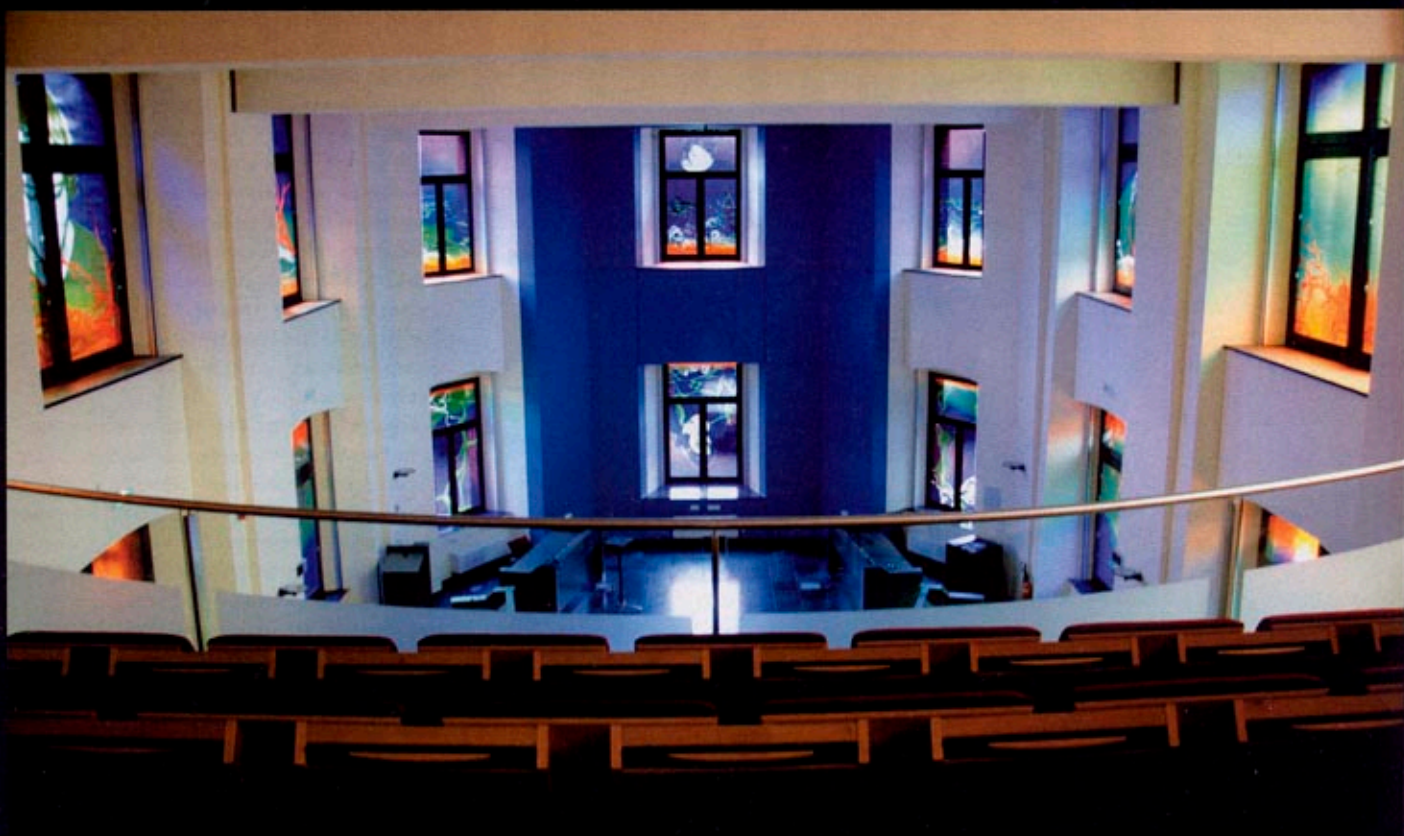
Raoul Wassenaar

Reflectie in lichtval en

Gery Bouw plaatst historische referenties binnen nieuwe glastechnieken

- 1 Detail raam. Foto: Bert van Boxtel.
- 2 Overzicht vanaf de eerste verdieping. Foto: Bert van Boxtel.
- 3 Raam, 210 x 120 cm (h x b). Foto: Bert van Boxtel.
- 4 De droge poederpigmenten zijn op het glas geprint en gaan de oven in.

denken

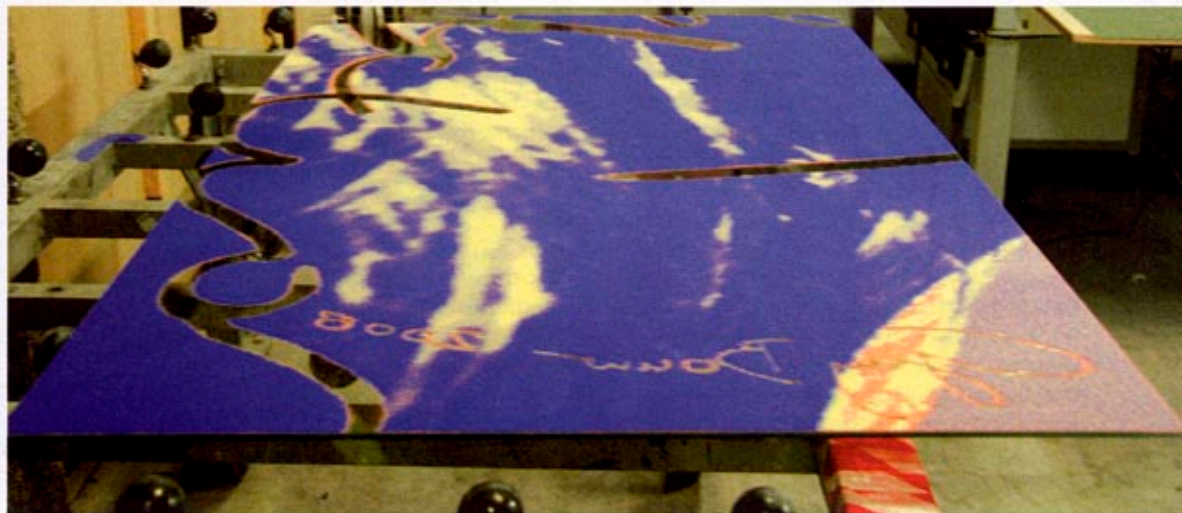
Wisselwerking

Het zou haar tevens de kans bieden opnieuw samen te werken met het glasbedrijf Saint-Gobain Glass. 'Heel prettig', volgens Bouw, 'omdat zij altijd bovenop nieuwe ontwikkelingen zitten. Voor mij als kunstenaar is dat interessant en inspirerend.' Omgekeerd werkt dit principe eveneens. Paul Roman van Saint-Gobain Glass werkt graag met kunstenaars samen, omdat hun onconventionele ideeën en verlangens hem uitdagen na te denken over nieuwe mogelijkheden en technologieën. Een vruchtbare wisselwerking dus.

Het was een adviseur van de Rijksgebouwendienst die Bouw wees op Saint-Gobain Glass en meer specifiek op Paul Roman. Op het gebied van glas en glastechniek was dit de man die haar verder kon helpen. Bouw startte de samen-

van de universiteit, toont ze zowel de ruimte op papier met de uitgesneden ramen – de situatie zoals deze was – en de ruimte met een mogelijk kleurrijke glaspartij: het ontwerp van Bouw. Het verschil tussen de huidige situatie en het ontwerp van Bouw, een kleurrijke glasgevel, is enorm. De jury is enthousiast, Bouw wint de pitch.

Na financiële goedkeuring en goedkeuring van allerhande commissies, kan Bouw beginnen met het ontwerp van de 22 ramen. Dan ook beginnen technische en inhoudelijke aspecten een serieuze rol te spelen. 'Bij het presenteren van mijn schetsontwerp had ik niet of nauwelijks rekening gehouden met inhoudelijke aspecten, zoals de context en geschiedenis van het gebouw. Het ging mij eerst en vooral om het effect dat bereikt zou kunnen worden als er iets gedaan

3

Het werk van de Eindhovense kunstenares Gery Bouw kenmerkt zich door het gebruik van woorden en teksten, licht – al dan niet natuurlijk – en digitaal bewerkte foto's, vaak uit de familiäre sfeer. Ze werkt veel met transparant materiaal, waaronder ook glas. Haar werk is veelal geïntegreerd binnen de architectuur van een gebouw. Ze werkt autonoom, maar ook veel in opdracht voor de overheid of overheidsinstanties. Bouw krijgt vaak veel ruimte bij de opdrachten die ze doet.

Glaspartij

De opdracht voor het Bestuursgebouw van de Universiteit van Maastricht was even helder als eenduidig: de ruimte, een apsis die tot aula getransformeerd is, moest opgewaardeerd worden. Drie kunstenaars, waaronder Bouw, werden benaderd voor deze opdracht. Een pitch volgde. Bouw zag al vrij snel mogelijkheden iets te doen met de glaspartij die, ondanks de transparantie van het glas, nauwelijks werking op de ruimte had. Er hingen schermen voor.

Ze was er bij een promotie, toen de zaal in functie was en bij een later bezoek, toen voor haar de schermen omhoog gehaald werden. Deze bezoeken sterkten haar intentie een voorstel in te dienen voor de raampartij.

4

werking met het realiseren van onder andere zeefdrukken op schuifdeuren in het Elkerliek Ziekenhuis in Deurne en niet veel later een zeefdruk op de glazen pui van het stadhuis in Veghel. Ten tijde van de pitch voor het bestuursgebouw in Maastricht, volgt Bouw een lezing van Roman over het Instituut voor Beeld en Geluid in Hilversum. Het Instituut heeft een glasgevel, ontworpen door Jaap Drupsteen, dat gezeefdrukt is volgens een nieuwe techniek. De verf is in het glas gebrand. De in Hilversum toegepaste techniek is beloond met de Glas Innovatie Award. De jury omschrijft het als een geslaagde poging 'op artistiek niveau industriële productie en ambachtelijke kwaliteiten samen te brengen in een betaalbaar product'. Roman is de initiator van deze glastechniek, die hij samen heeft ontwikkeld met de TNO in Eindhoven. De lezing inspireert Bouw eens te meer een voorstel in te dienen voor de raampartij van het Bestuursgebouw van de Universiteit van Maastricht en deze techniek ook daar toe te gaan passen.

Effect en techniek

Bouw bereidt zich goed voor. Ze fotografeert de ramen in drie delen – middenvoor, links en rechts – snijdt deze vervolgens uit de foto en maakt een ontwerp in drie kleuren. De jury, bestaande uit een kunstcommissie en de rector

zou worden met de glasgevel. Een effect dat de ruimte zou verrijken en transformeren, al naar gelang het licht binnen de dag en binnen de verschillende seizoenen, zijn rol speelt.'

Zo is het is voor Bouw in die beginfase nog lastig voor te stellen welke resultaten het werken met deze nieuwe techniek zal opleveren. Ze heeft op dat moment slechts één vergelijk voor handen, de gevel van het Instituut voor Beeld en Geluid. Een tamelijk abstract werk, met uitgetrokken kleurpatronen die op afstand een vlekkerig beeld geven. Niet bepaald het patroon dat Bouw voor ogen heeft.

Ook het bekijken van vele boeken over de oude glas-in-loodtechniek levert haar weinig inspiratie op. Ze vindt de meeste werken te decoratief. Het refereert volgens haar te weinig aan de hedendaagse beeldende kunst en gaat te vaak enkel over de techniek zelf.

Licht, kleur en ruimte

Een ander aspect dat van belang is in het schetsproces, is het gegeven dat dit Bouws eerste glaswerk in kleur wordt; andere en eerdere werken op glas waren enkel in zwart-wit. Niet in de laatste plaats speelt het blauw op de muur in het midden van de kapel een belangrijke rol. Het was een idee van de architect Jules Jansen, elke verbouwing te 'markeren' met kleuren en zo

logica en samenhang aan te brengen. Het blauw dat is aangebracht op de muur in de aula verwijst naar de laatste verbouwing. Bouw overlegt met de architect, ziet de blauwe muur liever wit, maar realiseert zich dat dit onmogelijk is en neemt de uitdaging op zich het grote blauwe vlak vruchtbaar te integreren binnen haar ontwerp.

Het ontwerp van de 22 ramen duurt meer dan een halfjaar. Bouw maakt een eerste geprinte glasproef met een afbeelding van een MRI-scan met bloedvaten in regenboogkleur. Niet enkel een pragmatisch besluit – de kleuren van de regenboog vormen een goede gelegenheid de werking van kleur te toetsen, zoals het effect van licht naar donker – het blijkt ook een aanzet voor de uiteindelijke thematiek.

De resultaten vallen tegen. Van dat wat ze aanlevert blijft maar dertig procent over. De kleur rood is vrijwel geheel transparant en de verschillen met haar oorspronkelijke ontwerp zijn enorm.

Het schetsproces komt echter in een stroomversnelling als ze een kleurproef krijgt en driedimensionaal gaat werken. De kleurproef geeft aan welke kleurwaarden te gebruiken voor deze printtechniek. Met een pipetje in Photoshop kan zij zo de exacte kleur achterhalen en daar 'digitaal gaan schilderen'.

Ook de tip om op transparante sheets te gaan printen blijkt een goede. Ze bouwt een maquette van de kapel, in hout en volledig op schaal, en kan zo de sheets plaatsen voor de ramen en de werking van het licht testen. In de maquette komen ook de ruimtes tussen het glas beter aan bod. Een belangrijk aspect, daar de ramen een doorlopend geheel moesten vormen.

Beeldverhaal

Zo komt het dat na een lange schetsfase het definitieve ontwerp, gepresenteerd middels de maquette, behoorlijk verschilt van de eerste voorstellen ten tijde van de pitch. Desalniettemin zijn alle betrokkenen nog steeds erg enthousiast en wordt begonnen met het proces van fabriceren. In die uiteindelijke versie komen ook de inhoudelijke uitgangspunten naar voren die in beginsel nog ontbraken. Was toen vooral het effect doorslaggevend, nu sterkt een beeldverhaal vol verwijzingen naar de historie en context van het gebouw dit effect en maakt het geheel tot eenheid. Dit beeldverhaal laat zich volgens de kunstenaar omschrijven in drie denkbeeldige lagen.

De eerste laag is die van de vormen en kleuren, die lopen van blauw, paars naar groen, geel,

Decoratieglas, zoals gebruikt in het kunstwerk van Gery Bouw, is het resultaat van het hersmelten of smelten van een of meerdere glassoorten, in een of meerdere kleuren. Het smeltproces geeft het glasoppervlak een gestructureerd reliëf. Deze techniek heet Crea-Lite Color. Er zijn twee varianten: Crea-lite Reliëf glass en Crea-lite Fused glass. Crea-lite Reliëf glass is decoratief glas met reliëfstructuur in één blanke kleur, Crea-lite Fused glass is meerkleurig decoratief glas met reliëfstructuur. Bij Fused glass komt het ontwerp tot stand door het smelten van verschillende gekleurde glassoorten. Iedere compositie is lichtdoorlatend. De maximale afmetingen bedragen 3 x 1,5 meter.

Behalve de intrinsieke kwaliteiten van glas – het is onveranderlijkheid van vorm, kleur en afmeting, duurzaam en eenvoudig in onderhoud – maakt vooral de mogelijkheid een eigen ontwerp aan te dragen de Crea-Lite techniek uniek. Het geeft zo een ruimere invulling aan het principe van glas-in-loodramen.

Crea-lite kan worden toegepast op bijvoorbeeld tafelbladen, binnendeuren, vaste en mobiele scheidingswanden, maar ook bij buitenbeglazing en kerkramen. Hoewel Crea-lite een exclusief product is, staat Saint-Gobain Glass open voor samenwerking met kunstenaars. Geïnteresseerde kunstenaars kunnen contact opnemen met Marc Simons van Saint-Gobain Glass: marc.simons@saint-gobain.com

oranje en rood. Je wordt als het ware van rechts naar links geleid, van vurig naar kalm en koel. Een tweede laag refereert duidelijk aan de context en historie van het gebouw. Het Bestuursgebouw kent een rijke traditie en heeft als klooster, gevangenis, rechtbank en collegezaal gefunctioneerd. In al haar functies is het begrip (zelf)reflectie van toepassing. Bouw duidt dit o.a. aan door de portretten te laten spiegelen aan elkaar.

De derde laag toont als het ware het resultaat van de bezinning: het gestructureerde denken. Dit gestructureerde denken vloeit voort uit meer natuurlijke processen. Zo zijn in het midden voorin waterstromingen en micro-organismen zichtbaar die overvloeien in MRI-scans van bloedvaten, die weer overgaan in het schrift van de mens. Stromingen uit de natuur vloeien over in verschillende stromingen van het denken. Zien we aan de ene kant resultaten van het gestructureerde denken, cultuur, zoals tuinpatronen en een stratenplan van Maastricht, aan de andere kant zien we de Limburgse rivier De Geul, een van de meest natuurlijk meanderende rivieren.

Nieuwe glastechniek

Het werk van Bouw kent veel vlakwerkingen en is een combinatie van tekeningen met de hand gemaakt, in Photoshop bewerkte foto's en digitaal ingeschilderde kleurvlakken, geprint op glas. Dit gebeurt als volgt: drie kleurreservoirs (rood, geel en blauw) strooien softwarematig droog pigment op het glas, dat in de oven verdwijnt waar de pigmenten met een temperatuur 800° C worden ingesmolten in het glas, exact een halve millimeter diep, en dan veranderen

van kleur. Deze techniek is sneller en goedkoper dan glas-in-lood. Bovendien verschilt het van normaal zeefdruk op glas, waarbij transparantie nauwelijks mogelijk is.

Sinds de toepassing van de techniek voor het Instituut voor Beeld en Geluid heeft Saint-Gobain Glass in samenwerking met TNO Eindhoven het proces verder ontwikkeld, is de resolutie verbeterd en kunnen kleuren worden gescheiden. Dat maakt ook dat het raam in het Bestuursgebouw verschilt met dat van het Instituut. Zo kent het laatste reliëf terwijl het glas in Maastricht verfijnder is qua structuur. Bovendien zijn, vanwege de verbetering van de resolutie, de beelden een stuk verfijnder. Ten slotte zijn in Maastricht de beelden geprint op speciaal isolatieglas, dat tegen de zon beschermt. Bouw ondertussen, heeft een nieuwe mogelijkheid tot experimenteren met deze nieuwe techniek. Ze werkt aan een project voor een basisschool in Boxmeer.

Raoul Wassenaar is onderzoeker Ontwerpen aan de Jan van Eyck Academie.

5 Ingebrande glasplaat die samengesteld gaat worden tot isolatieglas. Foto: Bert van Boxtel.

6 De glasplaten zijn ingebrand in de oven op 800° C en zijn nu aan het afkoelen.

7 De ingebrande glasplaat is samengesteld tot isolatieglas en wordt op een bok geplaatst. Foto: Bert van Boxtel.

